

2. Валеологія. Теоретичні основи валеології : навч. посібник / Е. Г. Булич, І. В. Муравов. – К.: ІЗМН, 1997. – 224 с.
3. Зимівець Наталія Володимирівна Соціально-педагогічні технології формування відповідального ставлення до здоров'я в учнівській молоді : автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спеціальність – 13.00.05 – соціальна педагогіка. – Луганськ, 2008. – 21 с.
4. Кудрявцева Е. Н. Здоровье человека: проблемы, суждения / Е. Н. Кудрявцева // Вопросы философии. – 1987. – № 12.
5. Слостенин В. А. Введение в педагогическую аксиологию : учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / В. А. Слостенин, Г. И. Чижакова. – М. : Академия, 2003. – 192 с.
6. Шатрова Е. А. Моделирование здоровьезберегающей компетентности педагога. – URL: <http://nkras.ru/doc/seminar09/Shatrova.pdf>

Альона Таран

SOFT-SKILLS: ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК У МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Згідно із концепцією освітнього стандарту, що нині реалізовується у більшості європейських країн та Україні, зміст підготовки фахівців будь-якої діяльності спрямований на оволодіння ними комплексом ключових компетентностей, що покладено в основу їх успішної професіоналізації.

Одним із інноваційних підходів у підготовці майбутніх соціальних працівників в закладах вищої освіти є компетентнісний [1].

Професіограма соціального працівника включає такі професійні компетенції: комунікативну, організаторську, рефлексивну, аналітичну, мотиваційно-особистісну [4, с. 148].

Згідно професійного стандарту фахівця із соціальної роботи затвердженого у червні 2020 року [8] визначається, що основна мета професійної діяльності фахівця соціальної сфери – це надання соціальних послуг забезпечення профілактики складних життєвих обставин або мінімізація наслідків/подолання складних життєвих обставин особам, сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, у розв'язанні їхніх життєвих проблем. Стандарт визначає, що фахівець із соціальної роботи повинен володіти 11 загальними компетентностями (здатностями).

Також на основі затвердженої Мінсоцполітики методики [9] розробники визначили комплекс із 11 трудових функцій, кожна з яких упередметнилася в комплексі із 47-ми компетентностей, які має опанувати фахівець.

Протягом останніх 20 років розвитку освіти концепція *soft skills* стала обов'язковою складовою світового ринку праці в різних сферах економіки зокрема та в суспільстві загалом. Терміном «*soft skills*» позначають навички для працевлаштування (*employability skills*) та навички комунікацій із людьми (*people skills*). Навички *soft skills* також розглядають як життєві навички (*life skills*), непрофесійні навички (*non-professional skills*), навички для соціального розвитку (*skills for social progress*) [2; 5].

Використання компетентнісного підходу під час підготовки майбутніх соціальних працівників передбачає розвиток *hard* (твердих) та *soft* (м'яких) *skills* (якостей-навичок) [1]. Крім того, у зв'язку з тотальною комп'ютеризацією і переходом до цифрових технологій, виокремлюють ще третю групу необхідних наразі навичок – *digital skills* (цифрові навички).

Під час навчання майбутніх соціальних працівників, у закладах вищої освіти основний акцент в освітньому процесі роблять на розвиток навичок *hard skills* (спрямованих на оволодіння випускниками теоретичними знаннями та формування навичок, безпосередньо пов'язаних із професійною сферою).

Водночас, у процесі безперервного новаторства та розвитку соціальної роботи, виникає необхідність формуванню творчих, активних й заповзятливих особистостей, які здатні долати кордони середніх можливостей. У зв'язку з цим дедалі більш актуальними стають соціальні навички *soft skills*. Відповідно, до провідних якостей та вмінь характерних для фахівця XXI століття відносять: розвинені критичне мислення й активність; відкритість до нового й уміння в ньому орієнтуватися; комунікативні навички та уміння знаходити й обробляти різного роду інформацію; постійне бажання та прагнення до самовдосконалення та саморозвитку тощо [2].

Водночас українські практики все більше акцентують на зміщенні фокусування освітнього процесу у ЗВО з *hard skills* на *soft skills* та доповненні їх *digital skills* – стандартним пакетом навичок і компетентностей, необхідних майбутньому соціальному працівнику як представнику сучасного мережевого цифрового суспільства.

У своїй професійній діяльності майбутньому соціальному працівнику потрібно буде взаємодіяти з різноманітними групами клієнтів: дітьми, підлітками, молоддю, людьми похилого віку чи особами з особливими освітніми потребами, девіантною чи делінквентною поведінкою, залежними від психоактивних речовин, жертвами насилля, війни, стихійних лих, ув'язненими та ін. Встановлення і підтримка контакту з клієнтами є запорукою успішної діяльності соціального працівника та критерієм його професійної компетентності, адже під час спілкування соціальний працівник дізнається про специфіку проблеми людини й отримує можливість надати їй необхідну кваліфіковану допомогу.

При цьому комунікація між клієнтом і соціальним працівником може

бути ситуативною або досить тривалою та включати безліч аспектів: встановлення контакту, слухання і розуміння співрозмовника, ведення дискусії, вирішення конфліктних ситуацій, мотивування, навчання, консультування та багато іншого [6].

Тому для цього необхідно володіти навичками ефективної комунікації, безконфліктного спілкування, самоконтролю, бути емпатичним, уміти слухати та переконувати тощо. Відповідно, саме *soft skills*, доповнюючи *hard skills*, забезпечують високу якість та ефективність його праці.

Забезпечення набуття студентами соціальних навичок – провідне завдання сучасного закладу вищої освіти.

Вчені-практики соціальної роботи Г. Мешко і О. Мешко у своєму дослідженні зазначають, що на формування *soft skills* студентів у ЗВО орієнтовані навчальна діяльність, самостійна робота студентів, індивідуально-консультативна робота, виробнича та тренінгові практики, залучення студентів до волонтерської діяльності та різноманітних акцій і проєктів [7, с. 268].

Водночас справжньою школою для формування *soft skills* у студентів є робота на громадських засадах, участь у студентському самоврядуванні, громадських об'єднаннях, наукових товариствах, яка вчить роботі в команді, управлінню проєктами, самоорганізації діяльності, розвиває комунікативну компетентність, креативність та здатність до «реінжинірингу», тобто готовності робити звичні речі новим способом.

Ми погоджуємося з думкою українських дослідниць Ю. Дроздовою й О. Дубініною, що основними методами розвитку *soft skills* у сучасних українських ЗВО мають стати самонавчання (щодо оволодіння моделями ефективної діяльності); пошук зворотного (щодо результативності фахової діяльності з позиції надбань власного досвіду); вивчення досвіду успішних людей, взаємодія з коучем (наставником); ситуативні тренінги; кейс-методи; поєднання здобуття необхідної освіти із діяльністю за фахом (дуальна освіта) [3, с. 33].

В умовах спеціально організованого тренінгового середовища майбутні соціальні працівники досягають високого рівня розвитку соціальних навичок завдяки прояву їх суб'єктної активності, стимулюванню інтелектуально-творчого потенціалу та включенню власного емоційно-соціального досвіду при розв'язуванні й моделюванні нестандартних соціальних ситуацій [10].

Факультет соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини має власну систему щодо формування *soft skills* у своїх здобувачів вищої освіти та викладачів через систему професійного розвитку. Реалізація цього відбувається шляхом опанування нормативної складової, зокрема навчальних курсів, та неформальної – завдяки підвищенню професійної кваліфікації, участі в

різноманітних заходах, конференціях, семінарах, круглих столах, тренінгах, брейн-рингах. Крім цього, розвиток лідерських компетенцій і соціальної культури відбувається завдяки навчанню у Молодіжному центрі «START» (для студентів) та Науково-методичному центрі професійного розвитку викладачів.

Відповідно формує у студентів такі компетенції: креативність, нестандартне мислення, готовність швидко реагувати на мінливі умови і творчо вирішувати професійні педагогічні завдання, які необхідні для їх подальшої успішної професійної життєдіяльності.

Кожна освітня програма, залежно від своєї специфіки, визначає цілі й дисципліни, які передбачають набуття соціальних компетенцій для подальшої професійної діяльності випускників.

Наразі в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини відбуваються зміни в освітньому процесі (зміна акценту з *hard skills* на *soft skills*): включення в освітній процес тренінгів і майстер-класів із розвитку *soft skills* (комунікативних тренінгів, тренінгів із питань готовності та самоменеджменту), де починає домінувати система проєктного або індивідуального навчання з побудови власної траєкторії розвитку професійної компетентності до її вдосконалення.

Отже, соціальні навички *soft skills* необхідні для успішної діяльності соціальних працівників, оскільки значно покращують результативність їх роботи і якість надаваних ними послуг. Навички *soft skills* сприяють компетентнісному професійному розвитку особистості майбутнього соціального працівника.

Список використаних джерел

1. Ашиток Н. В. Компетентнісний підхід до фахової підготовки працівників соціальної сфери у вищій школі. *Молодь і ринок*. 2016. № 4. С. 12–16.
2. Бутиліна О. В., Радченко Н. Р. Розвиток *soft skills* як чинник підвищення ефективності діяльності соціальних працівників. «*Socioпростір: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи*». 2020. № 9. С. 53–60. URL: <https://doi.org/10.26565/2218-24702020-9-07>
3. Дроздова Ю. В., Дубініна О. В. Концептуальні підходи до визначення «*soft skills*» у сучасних освітніх і професійних моделях. *Soft skills – невід’ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті: збірник тез доповідей міжвузівського науково-методичного семінару* (Київ, 21 лютого 2020 р.). Київ : КНТЕУ, 2020. С. 31–34.
4. Заїка В. М., Гета А. В., Вишар Є. В. Комунікативний потенціал майбутніх соціальних працівників. *Науковий вісник Ужгородського Університету*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2021. Вип. 1(48).

- С. 148–152.
5. Захарчук М. Soft skills: 7 важных навыков для любой профессии. URL: <https://thepoint.rabota.ua/soft-skills-7-vazhnyhnavykov-dlya-lyuboy-professyy/>
  6. Канюк О. Л. Професійні вимоги до майбутніх соціальних працівників. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. Вип. 11. С. 253–259.
  7. Мешко Г. М., Мешко О. І. Формування soft skills студентів непедагогічних спеціальностей у процесі вивчення курсу «Педагогіка». *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. соціальна робота». 2021. Вип. 1(48). С. 267–271.
  8. Про затвердження Методики розроблення професійних стандартів : Наказ Міністерства соціальної політики України від 22.01.2018 № 74. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-18#Text>
  9. Про затвердження професійного стандарту «Фахівець із соціальної роботи» : Наказ Мінекономполітики від 20.06.2020 р. No 1179. URL: <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=bcfc03e8-f801-44e7-835c-17bc19a68f70>
  10. Садовська Е., Ярошенко А. Формування професійної компетентності соціального працівника в умовах вищого навчального закладу / Національний інститут імені Драгоманова. Київ, 2018. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/23427/1/Sadovska%20E._Yaroshenko%20A.pdf

Тетяна Тарасюк

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ

Актуальність вивчення проблеми молоді, її освіти, виховання, соціального становлення, участі у суспільному житті перебувають у центрі уваги і на стику різних наук.

Мета статті – проаналізувати сучасний стан життя молоді, та визначити головні їх проблеми.

Молодь – це соціально-демографічна група, що переживає період становлення соціальної зрілості, адаптації до світу дорослих і майбутні зміни. Молодь має рухливі межі свого віку, вони залежать від соціально-економічного розвитку суспільства, рівня культури, умов життя. Нижня вікова межа визначається, що з 14 років настає фізична зрілість і людина може займатися трудовою діяльністю (період вибору навчатися або працювати). Верхня межа визначається досягненням економічної самостійності, професійної й особистої стабільності (створення сім'ї, народження дітей).

У цей період людина переживає важливий етап сімейної і